

Begge mine forældre sov stille og fredfyldt ind ved påsketid. Begge levede deres sidste dage på et hospice i Svendborg. Den varmeste tak til hospicet. Der er en vifte af uvurderlige ting, et hospice kan, og jeg håber, der bliver bygget flere, skriver kronikøren

I mit barndomshjem hang en billedramme med overskriften ”Tag dig tid”.

Rammen rummede en omskrivning af Prædikerens Bog, kapitel 3, vers 1, og et billede af en hyggelig sti til havet. ”Alting har en tid, for alt, hvad der sker under himlen, er der et tidspunkt.”

Jeg er Hospice Sydfyn evigt taknemmelig for den tid, som vi havde med mine forældre i påsken 2020. Forstå mig ret: Der er en tid til at hylde det danske sundhedsvæsen i bredeste forstand. Min far gjorde det igen og igen, siden han fik kræft i 2016. Og der er en tid til, at alle gode kræfter gør alt for at behandle sygdom: Få måneder efter at min mor var blevet bedstemor, viste en mammografiscreening en knude. Men takket være dygtig behandling, stålsat indsats fra min mors side og konstant opbakning fra alle pårørende, lykkedes det hende at nå at se barnebarnet fylde 13 år.

En ganske anden slags tid fik vi i familien heldigvis også taget os i 2020. En tid, hvor vi – på min mors eksplicitte opfordring – lod det konstante fokus på sygdomsbehandling glide i den mentale baggrund. Måske kan det bedst illustreres via fødselsdage. Jeg undlod helt at fejre min 40-årsdag, fordi min far på det tidspunkt skulle opereres for en metastase i hjernen. Jeg kunne ikke rumme begge dele på samme tid. Og den 14. januar 2020 undlod min mor at gøre noget ud af sin sidste fødselsdag – på grund af scanninger og behandlinger på sygehuset. Alle mennesker kan ende i en sygdomslogik, hvor tid og tanker

kommer til at gå med at vente på – og tale om – den næste prøve, det næste prøvesvar, den næste prognose, den næste behandling.

Til min fars sidste fødselsdag var det blevet forår – og vi havde sadlet mentalt om. Min mor var erklæret uhelbredeligt syg, og behandling handlede nu kun om at lindre og muliggøre de sidste ønsker og drømme (såkaldt palliation), ikke om at helbrede sygdom. Min bror og jeg tog fri fra arbejde, og vi kørte alle fire til Johannes Larsen-museet i Kerteminde, hvor min mor kunne komme rundt ved stok og min fars arm. Ikke et ord om død og sygdom og sygehus blev der snakket den dag. Kun livet talte vi om: det gode lange liv, der var levet – og hvad min mor drømte om i den sidste tid. Takket være hospice endte hun med at få hvert eneste ønske på listen opfyldt. (Min fars fødselsdag var den 11. marts: Om aftenen gik statsministeren på pressemøde og lukkede hele landet – herunder museerne – ned).

Konkret glædede hun sig særligt til, at køkkenet på hospice er eksperter i at lave små, lækre madretter. I de sidste måneder mistede hun næsten glæden ved mad, fordi sygdommen gjorde det svært at holde den i sig. Og hun så frem til at hospicet havde meget bedre faciliteter for besøg end sygehuset. Særligt i coronatiden var det ekstra velsignet, at hver patientbolig på hospice er udstyret med sin egen separate terrasse med egen indgang.

Hospice er måske også det eneste sted i det moderne samfund, hvor man ikke hele tiden prøver at lave om på folk: På Hospice Sydfyn var der rygeskur – og alkohol, spiritus og svingende desserter på menukortet. Og de patienter, der ikke forbinder en åndelighed med at dø, bliver ikke påtvunget én. Og omvendt: For mine forældre, for hvem den kristne tro var vigtig, blev der ingen begrænsninger lagt. Der var salmebøger på stuen – og en præst fik lov til at komme forbi og holde andagt og nadver.

Min mor fik hele sin ønskeseddel opfyldt. Hun sagde farvel, imens min far, min bror og jeg holdt hende i hænderne. Og så sov hun stille og fredfyldt ind. Det var langfredag aften, at hun drog hjem til fødselsdagsfest hos sin far. Nu ligger de begravet side om side på kirkegården i Nyborg.

For min far var hospiceforløbet et ganske, ganske andet end for min mor. Men – om muligt – bidrog Hospice Sydfyn endda til endnu større mirakler for hans sidste tid. Hvor min mor i mange år havde talt åbent om muligheden for at slutte livet på hospice, var min far mere i retning af, om han kunne få mulighed for at dø hjemme i eget hus. Han var bestemt ikke imod konceptet hospice: Begge mine forældre har siden 1990'erne støttet de kræfter i deres kirke, der kæmpede for at få hospice til Fyn. Men han kunne kun se sig selv på et hospice i en pårørenderolle.

Han var heller ikke erklæret uhelbredeligt syg. Alle troede, at han ville leve væsentligt længere end min mor. Han blev primært indlagt på hospice for at kunne være tæt på hende på nabostuen. Men sekundært ville hospice også gerne hjælpe med at udrede og undersøge, hvad han skulle udskrives til: Hans tiltagende tilbagegang i motorik og sprog pegede i retning af for eksempel en specialiseret plejebolig. Bemærk at et hospice har to specialer: Det ene er menneskers bortgang – og det andet er at kunne udskrive alvorligt syge mennesker til et godt regi med fornyet mod på livet.

Det første, Hospice Sydfyn – i samarbejde med min far – gjorde, var at ommedicinere ham. Det gjorde ham utroligt klar i hovedet i min mors sidste døgn – og gav de to en god afsked sammen, som de ellers ikke ville have fået. Da min mor var gået bort, forestod bedemanden en udsyngning på hospicet. Min far sad ret op og ned i sin rullestol ved den åbne kiste og bad med på Fadervor og sang for på begge salmer.

Hospice Sydfyn indgød ham grundlæggende en tillid til stedet og personalet: Efter at han var blevet indlagt, talte han ikke én eneste gang om, at han ville hjem til eget hus. Blandt den uendelige liste af gode kvaliteter ved personalet kan jeg også fremhæve situationsfornemmelse, sund fornuft og dømmekraft. I coronatiden måtte hospice ikke sælge eller give mad til de pårørende – kun til patienten. Men aftenen efter min mors bortgang gjorde de en undtagelse: Både min far og jeg blev budt på et glas vin. Og jeg fik et par skiver ost og et par skiver rugbrød. Alt var corona-lukket i Svendborg – så alternativet havde været at holde i 100 meter lang bilkø til McDonald's drive-in.

Vi spiste en hyggelig aftensmad, hvor han sad ved bordet og akkurat kunne holde på glas og bestik. Han talte mest om den dejlige musik, min bror havde sat på stuens gode stereoanlæg.

Allerede næste dag var det slut: Han kom aldrig ud af sengen igen, kunne ikke længere holde på et glas og satte ikke flere sætninger sammen. Præsten kom forbi igen, men min far sang ikke længere med. Han sov stille og fredfyldt ind, allerede inden min mor var bisat. Min bror og jeg var der og sang for ham og holdt ham i hånden.

Et hospice tager sig også tid til de pårørende. Vi blev inviteret med til indlæggelsessamtalerne. Vi fik velskrevne pjecer. Personalet havde altid tid til vores spørgsmål. Vi fik lov til at overnatte vores mors sidste nat. Vi fik to samtaler hos husets psykolog (som jeg stadig citerer den dag i dag). Vi blev rådet til ikke at bruge alt vores opsparede ferie, imens vi var på hospice: For dels kunne vi selv få en træthedsreaktion senere på året, dels så vores koner og børn begrænset til os i de dage og uger.

Jeg tager mig af mange grunde tid til at skrive denne kronik. For at rette den varmeste tak til Hospice Sydfyn. For at oplyse befolkningen om den vifte af uvurderlige ting, som hospice kan – i håbet om, at der bliver bygget og åbnet flere af dem. Og for at minde om, at fagligheden som læge eller sygeplejerske

ikke slutter, når den sidste mulighed for sygdomshelbredelse er udtømt – i stedet gør det en verden til forskel når et hospice er dybt specialiseret i den sidste omsorg. For så kan de pårørende – netop – koncentrere sig om bare at være fuldt til stede for den døende.